

BERNARD STIEGLER

Teknik ve Zaman

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Bu rehber 1994 tarihli ilk cildi, Epimetheus'un Hatası'nı izler. Stiegler teknoloji tarihi, Leroi-Gourhan'ın insanlaşma araştırmaları, Simondon'un teknik bireyleri, Heidegger'in zaman ve alet çözümlemesi ile Husserl'in bilinç kuramını birleştirir. Temel soru basittir: İnsan tekniği mi yapar, teknik insanı mı? Cevap ikisinin aynı süreçte birbirini yaptığıdır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

İnsanın önce hazır olup sonra alet üretmediğini; el, beyin, hafıza, dil ve zaman duygusunun teknik nesnelerle birlikte geliştiğini anlatan, Epimetheus söylencesinden dijital belleğe uzanan anlaşılır bir rehber.

Teknik belirlenimcilik ile insan iradesi arasında tek kazanan yoktur. Telefon bizi otomatik olarak yalnızlaştırmaz; fakat dikkat, hafıza ve ilişki alışkanlıklarımızı biçimlendiren gerçek bir ortam kurar. İnsanlar da tasarım, hukuk ve kullanım yoluyla bu ortamı değiştirebilir.

Bir aile telefon numaralarını artık ezberlemez; cihaz bozulunca en yakınının numarasını bile hatırlamaz. Buna karşılık binlerce fotoğraf ve mesaj yıllarca taşınır. Hafıza kaybolmamış, bedenin dışındaki nesneye taşınmış ve biçim değiştirmiştir.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Ölümü bilmek gelecek zamanı açar
02	Felsefe tekniği dışarıda bırakmıştır	13	Şimdi geçmiş izlerini taşır
03	Epimetheus insana özellik bırakmaz	14	Alet görünmezken dünya işler
04	Hata yalnız kusur değil açıklıktır	15	Heidegger tekniğin kökenini eksik bırakır
05	Kim ve ne birlikte doğar	16	Endüstriyel program ortak zamanı biçimler
06	Alet insanı da icat eder	17	Teknik miras zehir ve ilaç olabilir
07	Hafıza bedenın dışına yazılır	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Teknik nesne tek başına ilerlemez	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Teknik eğilim yerel biçimlere girer	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Teknik nesne somutlaşır	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Dik duruş hafızanın yolunu değiştirir		

Felsefe tekniği dışarıda bırakmıştır

Stiegler Batı felsefesinin hakiki bilgi ile el becerisini ayırıp tekniği insan özünün dışındaki araç saydığını savunur. Bölüm böylece kişiyi suçlamadan önce koşulları incelemeyi önerir.

Düşünür amacı insana, çekiç ve makineyi yalnız emri yerine getiren nötr nesneye verir. Büyük kelimelerin gerisindeki basit hareket burada açıkça görülür.

Özne-arac ayrımı teknik nesnenin düşünce, amaç ve toplum biçimini geri etkilediğini görünmez yapar. Mekanizmayı tersine çevirmek, fikrin karşı örnek karşısındaki dayanıklılığını gösterir.

Felsefe tekniği bütünüyle ihmal etmemiştir; Stiegler ana geleneğin kurduğu öncelik sırasını eleştirir. Karşı örnek iddiayı yok etmekten çok hangi koşulda geçerli olduğunu gösterir.

Bir araç tartışmasında nesnenin yalnız kullanıldığını mı, kullanma biçimini de kurduğunu mu sorun. Tekniği düşüncenin dışına atmak, düşünceyi mümkün kılan yazı ve kayıt ortamını görünmez kılar. Geçmişteki sonucu değil, o sonucu doğuran soruyu bugünün araçları içinde sınamak gerekir.

Epimetheus insana özellik bırakmaz

Söylencede Epimetheus yetenekleri hayvanlara dağıtır ve insana hiçbir doğal savunma kalmaz; Prometheus ateş ve tekniği çalar. İddia her şeyi açıklamaz; fakat doğru soruyu kurmak için sağlam bir başlangıç verir.

İnsan pençe, kalın kürk veya hızlı kanat yerine taş, giysi ve ortak bilgiyle hayatta kalır. Bu an, kitabın genel savını tek bir hayatın ölçeğinde sınamamıza izin verir.

Doğal eksik teknik ekle tamamlanır; ek sonradan gelen süs değil insan hayatının başlangıç koşulu olur. Bu zincirde hangi halka koparsa sonucun değişeceği ayrıca sorulmalıdır.

Söylence bilimsel insan evrimi kanıtı değildir; teknik ile insan özünü düşünmek için felsefi sahnedir. Benzetme akılda kalıcıdır ama dünyanın tamamı değildir.

Bir insan yeteneğinin beden dışı hangi nesne ve kuruma dayandığını düşünün. Prometheus'un hediyesi Epimetheus'un eksikliğini silmez; insan teknik desteğe sürekli muhtaç kalır. Kesin hüküm karşısında eksik kanıt sormak acele genellemeyi durdurabilir.

Hata yalnız kusur değil açıklıktır

Epimetheus'un unutması insanı tamamlanmış programa sahip olmaktan çıkarır ve geleceğini teknik icada açar. Bu çerçeve kurulduğunda kitabın zor görünen sorusu gündelik hayata yaklaşır.

Arının peteği tür davranışına daha sıkı bağlıyken insan evi iklime, malzemeye ve kuşağın bilgisine göre değiştirir. Olayı yaşayan kişi tüm yapıyı görmese de yapı onun seçeneklerini etkiler.

Eksik belirlenmişlik öğrenme, nesne yapma ve farklı yaşam yolları kurma zorunluluğu yaratır. Mekanizma görüldüğünde benzer görünen iki olayın neden farklı sonuç verdiği anlaşılır.

İnsan tamamen sınırsız değildir; beden, çevre ve miras mümkün seçenekleri şekillendirir. Tek etkileyici olayın bütün toplumlar adına konuşmasına izin verilmemelidir.

Bir eksikliği yalnız sorun değil yeni beceri ve ortaklık açan koşul olarak da inceleyin. Eksiklik sabit öz değil, yeni nesne ve toplumsal düzenlerle her kuşakta yeniden biçimlenen açıklıktır. Kavramı önce kendi davranışımızda aramak onu kolay suçlama aracından kurtarır.

Kim ve ne birlikte doğar

İnsan öznesi kim ile teknik nesne ne arasında hangisinin önce geldiği kesin biçimde ayrılamaz. Yazar tekil olayı daha geniş bir yapının belirtisi olarak okumamızı ister.

Eli hazır insan aleti icat etmez yalnızca; aleti kullanma ve yapma süreci el hareketini, dikkati ve beyni dönüştürür. Örneği hatırlamak, kuru kavramı ezberlemekten daha kalıcı bir yol sunar.

Organ ile alet geri besleme içinde farklılaşır; kim neyi, ne de kimi üretir. Neden ile sonuç arasındaki ara adımlar kitabın asıl açıklama gücünü taşır.

Karşılıklı kuruluş tüm sorumluluğu makineye dağıtmaz; tasarım kararlarının sahibi ve eşitsizliği gösterilmelidir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç her zaman aynı yönde ilerlemez.

Yeni araçla birlikte sizde doğan yeni alışkanlık ve beklentiyi yazın. Kim-ne bağı sorumluluğu dağıtmak yerine kararın tasarım, kullanım ve altyapıdaki yerlerini çoğaltır. Ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini de görmek gerekir.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Felsefe tekniği dışarıda bırakmıştır
- Epimetheus insana özellik bırakmaz
- Hata yalnız kusur değil açıklıktır
- Kim ve ne birlikte doğar

SIRADAKİ DÖRT DURAK

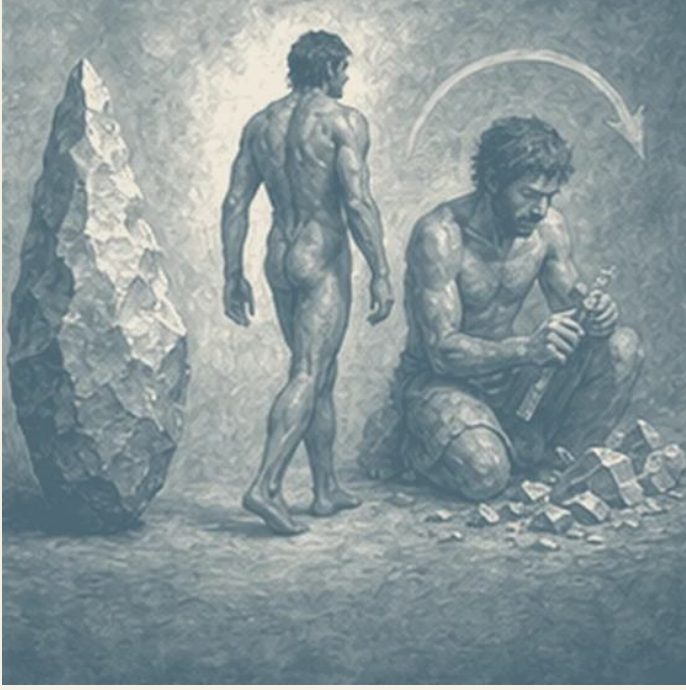
- Alet insanı da icat eder
- Hafıza bedeninin dışına yazılır
- Teknik nesne tek başına ilerlemez
- Teknik eğilim yerel biçimlere girer

Bağlantı sorusu: “Felsefe tekniği dışarıda bırakmıştır” ile “Kim ve ne birlikte doğar” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Alet insanı da icat eder” bu yolu nasıl değiştirebilir?

KISIM I · İNSANLAŞMA

06. DURAK

Alet insanı da icat eder

Taş yontma, dik yürüme, el serbestliği ve beyin gelişimi tek yönlü sıra değil birlikte ilerleyen insanlaşma sürecidir. Bu cümle sonuçtan önce hangi şartların oluştuğunu araştırmaya çağırır.

Keskin taş yiyecek erişimini değiştirir, yeni beslenme ve işbirliği bedensel ve toplumsal gelişimi etkiler. Sahne, kavramı tanımdan çıkarıp insan yüzü ve gerçek bedelle buluşturur.

Teknik çevre seçim, öğrenme ve aktarım için yeni koşullar kurar; biyolojik ve kültürel evrim birbirine bağlanır. Bu bağlantı niyet ile sonuç arasındaki mesafeyi görünür tutar.

Tek bir alet insanı yaratmamıştır; uzun ve dallanan ortak evrimden söz edilir. Açıklama olasılık gösterir; değişmez kader ilan etmez.

Bir teknolojinin yalnız işi hızlandırmasını değil hangi beceriyi zamanla büyüttüğünü izleyin. İnsanlaşma biyolojik beden ile kültürel nesnenin sırayla değil birlikte değiştiği bir süreçtir. Görev tek doğruyu ezberlemek değil, yanlış kurulmuş soruyu fark etmektir.

Hafıza bedenın dışına yazılır

Stiegler teknik nesnelerde biriken kuşak hafızasına epifilogenetik bellek der; deneyim genle değil nesne ve işaretle aktarılır. Kavram, hazır cevap vermekten çok dikkatin yönünü değiştirir.

Çocuk ateşi yeniden keşfetmez; ocak, tarif ve sözcük önceki hayatların bilgisini ona taşır. Bir ayrıntı değiştiğinde sonucun da değişmesi, kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Alet, yazı ve kayıt bireysel ölümün ötesinde deneyim biriktirir; insan hazır teknik geçmişe doğar. Burada önemli olan adımları sırayla izlemek ve hiçbirini doğal kabul etmemektir.

Dış bellek hatasız arşiv değildir; neyin kaydedileceği ve okunacağı siyasi seğimdir. Kitabın dönemi ve seğtiği örnekler hesaba katılmadan kavram kolayca dogmaya dönüşür.

Kullandığınız bir nesnede sizden önceki kaç kuşağın bilgisinin katmanlandığını düşünün. Dış bellek olmadan kuşaklar bilgi biriktiremez; dış belleğin sahibi de ortak geleceği güçlü biçimde etkiler. Dijital araç değişse bile güven, korku, itibar ve güç ilişkileri yeni biçimde sürebilir.

Teknik nesne tek başına ilerlemez

Bertrand Gille'den hareketle tekniklerin birbirine bağlı sistemler oluşturduğunu ve bir alandaki hızın diğerinde gerilim yarattığını anlatır. Bundan sonraki tartışma bu temel bağlantının ne kadar taşınabileceğini sınar.

Hızlı motor yaygınlaşır ama yol, şehir ve enerji sistemi değişmezse tıkanma ve kaza büyür. Örneğin gücü süslü olmasında değil, neden ile sonucu yan yana getirmesindedir.

Nesneler altyapı, standart ve örgütle birlikte çalışır; teknik değişim ekonomik ve siyasi sistemle ritim çatışmasına girer. İlişki tek yönlü değildir; sonuç da kendisini doğuran koşulları değiştirebilir.

Sistem fikri kaçınılmaz tek rota demek değildir; alternatif standart ve kurumlar kurulabilir. Kanıt, yorum ve değer yargısını ayrı tutmak burada özellikle önemlidir.

Yeni bir cihazı tek ürün değil enerji, bakım, eğitim ve atık ağı içinde çizin. Teknik sistemde hız farkı toplumsal uyumsuzluk ve yön kaybı yaratabilir. Başka türlü olsaydı ne değiştirdi sorusu fikri gerçek bir olayda sınar.

Teknik eğilim yerel biçimlere girer

Leroi-Gourhan'ın teknik eğilim kavramı benzer maddi sorunların farklı kültürlerde benzer yönler doğurabildiğini, biçimin ise yerel çevrede çeşitlendiğini gösterir. Bu ayrım kitabın geri kalanında izlenecek yolu açar.

Kesme ihtiyacı farklı taş ve geleneklerde başka alet biçimi üretir; keskin kenar yönelimi yine tekrarlanır. Aynı olayı başka kişinin gözünden görmek görünmeyen maliyeti açığa çıkarabilir.

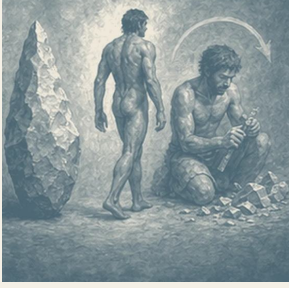
Maddenin olasılıkları ile toplumsal seçim birbirini sınırlar; ne salt evrensel zorunluluk ne keyfî kültür vardır. Kavram ancak bu ara hareketler açıkça görüldüğünde gerçek bir düşünme aracına dönüşür.

Eğilim geleceği kesin tahmin etmez; kullanılmayan teknik yollar ve güç kararları hesaba katılmalıdır. Kavram bazı olaylarda merkezde, bazılarında yalnız yardımcı etkendir.

Bir aracın maddi zorunluluğuyla pazarlama veya alışkanlıktan gelen biçimini ayırın. Somut teknik nesneyi anlamak onu yalnız kullanıcı emrine uyan pasif araç saymaktan kurtarır. Bir haftalık küçük gözlem, büyük iddianın gündelik karşılığını gösterebilir.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

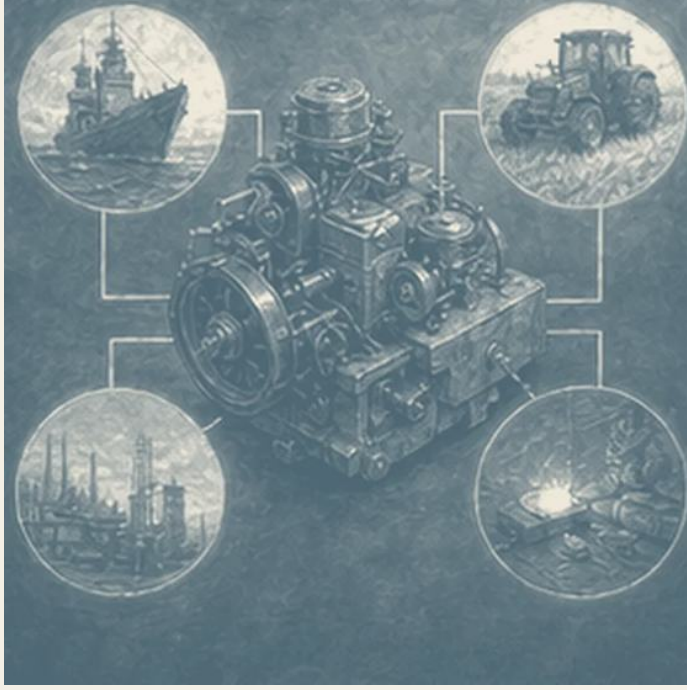
- Alet insanı da icat eder
- Hafıza bedenın dışına yazılır
- Teknik nesne tek başına ilerlemez
- Teknik eğilim yerel biçimlere girer

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Teknik nesne somutlaşır
- Dik duruş hafızanın yolunu değiştirir
- Ölümü bilmek gelecek zamanı açar
- Şimdi geçmiş izlerini taşır

Bağlantı sorusu: “Alet insanı da icat eder” ile “Teknik eğilim yerel biçimlere girer” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Teknik nesne somutlaşır” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Teknik nesne somutlaşır

Simondon'a göre olgun teknik nesne parçalarını ayrı görevler yığını değil, birbirini destekleyen bütün halinde çalıştırır. Böylece soyut kavram, gözlenebilir bir ilişkiye dönüşür.

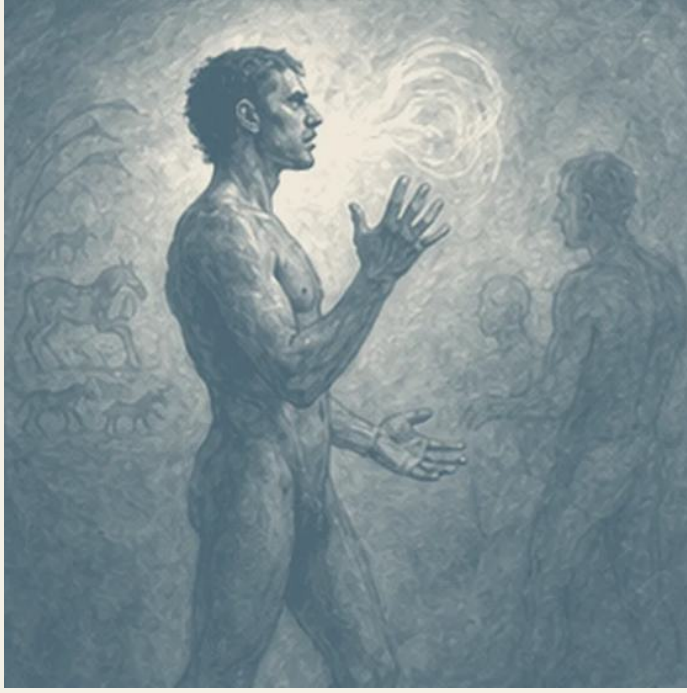
Motorun soğutma parçası yalnız ısıyı atmaz, yapının dayanıklılığına ve hava akışına da katılır. Bu küçük olay büyük haritanın neresine bakmamız gerektiğini gösteren bir işarettir.

İşlevler birleşip iç uyum arttıkça nesne somutlaşır ve kendi teknik çevresini kurar. Açıklamanın sınanacağı yer, varsayılan halkanın gerçekten çalışıp çalışmadığıdır.

Somitlaşma daha iyi toplum anlamına gelmez; verimli nesne adaletsiz amaç için de kullanılabilir. Yazarın dışarıda bıraktığı deneyimler kavramın sınırını görmek için dinlenmelidir.

Bir ürünün teknik verimliliğiyle toplumsal yararını ayrı puanlayın. Beden, jest ve işaret zinciri tek bir mucizevi insan özünün yerini ortak evrime bırakır. Bugüne taşımak geçmiş kopyalamak değil, aynı mekanizmayı yeni koşullarda aramaktır.

Dik duruş hafızanın yolunu değiştirir

Dikleşme eli hareket için serbest bırakır, yüz ve ağız iletişimde yeni rol alır; insanlaşma beden, alet ve işaret zinciridir. Yazarın temel hamlesi tam olarak bu görünmeyen bağı açığa çıkarmaktır.

Eller taşı işlerken ağız yalnız kavrama organı olmaktan çıkar ve sesli iletişime daha geniş alan açılır. Sahneyi yavaşlatınca tek karar sandığımız şeyin öncesindeki etkiler belirginleşir.

Beden farklılaşması teknik jesti, teknik jest toplumsal aktarımı ve sinirsel gelişimi besler. Bu süreç görünür olunca kişisel tercih ile yapısal baskı birbirinden ayrılabilir.

Bu anlatı düz ilerleme merdiveni değildir; evrim birçok dal ve tesadüf içerir. Eleştirinin hedefi çoğu zaman soru değil, cevabın gereğinden fazla büyütülmesidir.

Bir bedensel rahatlığın arkasında görünmeyen alet ve öğrenme tarihini araştırın. Sonluluk bilinci teknik izlerle birleştiğinde miras ve sorumluluk duygusu doğar. Karar öncesinde seçeneği olmayan kişiyi hesaba katmak tartışmayı dürüstleştirir.

Ölümü bilmek gelecek zamanı açar

Stiegler insan zamanını yalnız şimdiye tepki değil, sonluluğu bilen ve gelmeyen önceden tasarlayan bekleyiş olarak okur. Bu nokta atlanırsa fikir kolayca yanlış bir slogana dönüşür.

Mezar taşı öleni saklamaz yalnızca; yaşayanlara geçmiş, söz ve gelecek yükümlülüğü bırakır. Gündelik ayrıntı, soyut düşüncenin hayata değdiği noktayı görünür kılar.

Teknik iz geçmişi tutar, ölüm bilinci geleceği proje haline getirir; zaman bu iki yokluk arasında kurulur. Mekanizma aynı sonucu her yerde garanti etmez; bağlam onun gücünü artırır ya da azaltır.

Hayvanların hafıza ve öngörü yeteneğini küçümseyen keskin ayrımlar güncel araştırmalarla sınanmalıdır. Geçmiş bugünün kopyası saymak kadar aralarında bağ yokmuş gibi davranmak da yanıltır.

Bir planınızın hangi eski kayıt ve hangi gelecek korkusuyla biçimlendiğini düşünün. Üçüncül bellek neyi hatırladığımız kadar hatırlamaya değer sandığımız şeyi de seçer. Bu soru, kitabın düşüncesini günlük bir alışkanlığa dönüştürebilir.

KISIM II · RETANSİYON

13. DURAK

Şimdi geçmiş izlerini taşır

Husserl'in birincil ve ikincil hatırlama ayrımını genişleten Stiegler, kayıt aracının üçüncül bellek olarak şimdiyi kurduğunu söyler. Mesele tek neden bulmak değil, sonucu üreten düzeni görebilmektir.

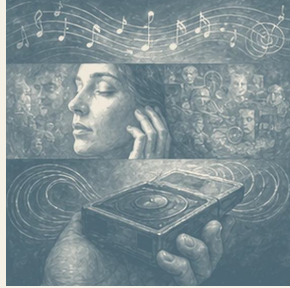
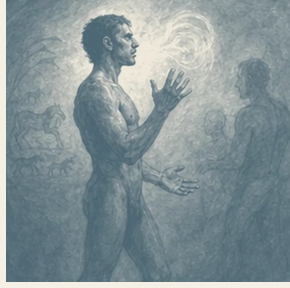
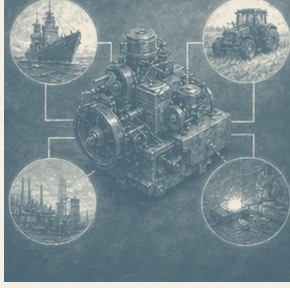
Melodinin önceki notasını zihinde tutmadan şimdiki ses müzik olmaz; kayıt aynı melodiyi kuşaklar sonra yeniden sunar. Örnek kanıtın tamamı değildir; yine de iddianın nerede sınanacağını açık eder.

Algı anı saf değildir; yakın iz, kişisel anı ve dış kayıt birlikte ne duyduğumuzu biçimlendirir. Aradaki basamakları atlamak etkileyici fakat boş bir sonuca yol açabilir. Kayıt deneyimi aynı biçimde geri getirmez; cihaz, kurgu ve dinleme ortamı yeni bir şimdi yaratır. Sonraki araştırmalar ayrıntıyı değiştirse bile iyi soru yaşamaya devam edebilir.

Bir videonun olayı hatırlamanızı nasıl güçlendirdiğini ve nasıl tek açığa sıkıştırdığını yazın. Bozulma anı aracın ardındaki bakım emeği, standart ve enerji ağını görünür kılar. Böyle bir gözlem kavramın açıklayıcı mı, yalnız etkileyici mi olduğunu gösterir.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Teknik nesne somutlaşır
- Dik duruş hafızanın yolunu değiştirir
- Ölümü bilmek gelecek zamanı açar
- Şimdi geçmiş izlerini taşır

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Alet görünmezken dünya işler
- Heidegger tekniğin kökenini eksik bırakır
- Endüstriyel program ortak zamanı biçimler
- Teknik miras zehir ve ilaç olabilir

Bağlantı sorusu: “Teknik nesne somutlaşır” ile “Şimdi geçmiş izlerini taşır” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Alet görünmezken dünya işler” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Alet görünmezken dünya işler

Heidegger'in kullanıma-hazır alet çözümünde çekiç önce bakılan nesne değil, iş içinde fark edilmeden çalışan ilişkidir. Kavramın değeri, daha önce kopuk duran ayrıntıları aynı haritada buluşturmasındadır.

Usta çiviye çakarken çekicin özellik listesini düşünmez; sap kırıldığında nesne birden görünür olur. Aynı kişiler başka kurallar içinde farklı davranınca açıklamanın yeri değişir.

Alet anlamını tek başına maddesinden değil, görev, diğer aletler ve dünyadaki amaç ağından alır. Bu hareketin kim tarafından başlatıldığı kadar kim tarafından sürdürüldüğü de önemlidir.

Görünmez akış ustalık sağlayabilir fakat altyapının kime maliyet yüklediğini de saklayabilir. Güçlü ton, belirsizlik ve bağlam payını ortadan kaldırmaz.

Sorunsuz kullandığınız bir hizmet durduğunda arkasında açığa çıkan insan ve nesne ağını not edin. Zamanın teknik koşulu takvimden algoritmik akışa kadar gündelik varoluşun maddi tabanıdır. Amaç düşünceyi insanlara etiket yapmak değil, görünmeyen koşulu fark etmektir.

KISIM II · ELEŞTİRİ

15. DURAK

Heidegger tekniğin kökenini eksik bırakır

Stiegler Heidegger'in dünya içindeki aleti güçlü çözümlediği halde Dasein'in zamanını kuran teknik dış belleğe yeterli kurucu yer vermediğini savunur. Burada tanımdan çok, tanımın görmemizi sağladığı ilişki önemlidir.

Takvim ve yazı olmadan ortak tarih ve söz verme pratiği aynı biçimde kurulamaz; zaman yalnız iç bilinç değildir. Bu olayın tersini düşünmek zorunlu olanla değişebilir olanı ayırmayı kolaylaştırır.

Teknik iz varoluşun sonradan kullandığı araç değil, geçmiş ve gelecek ufkunun maddi koşuludur. Süreç, büyük değişimin gündelik tekrarlarla nasıl kurulduğunu gösterir.

Heidegger yorumları tartışmalıdır; bazı okurlar tekniğin onun analizinde zaten örtük bulunduğunu söyler. Bu uyarı kavramı reddetmez; doğru ölçüde kullanmayı sağlar.

Zaman yönetiminizde iç niyet ile takvim, bildirim ve kayıt altyapısının payını ayırın. Program endüstrisi yalnız içerik satmaz, insanların aynı ana ne kadar dikkat vereceğini düzenler. Kısa vadeli kazanç ile uzun vadeli maliyeti ayırmak bu merceği hayata geçirir.

Endüstriyel program ortak zamanı biçimler

Kayıt ve yayın teknolojileri milyonların aynı imgeleri aynı ritimde almasını sağlayarak toplu hafıza ve beklentiği programlayabilir. Bu başlangıç bir hüküm değil, sonraki örnekleri sinayacak mercektir.

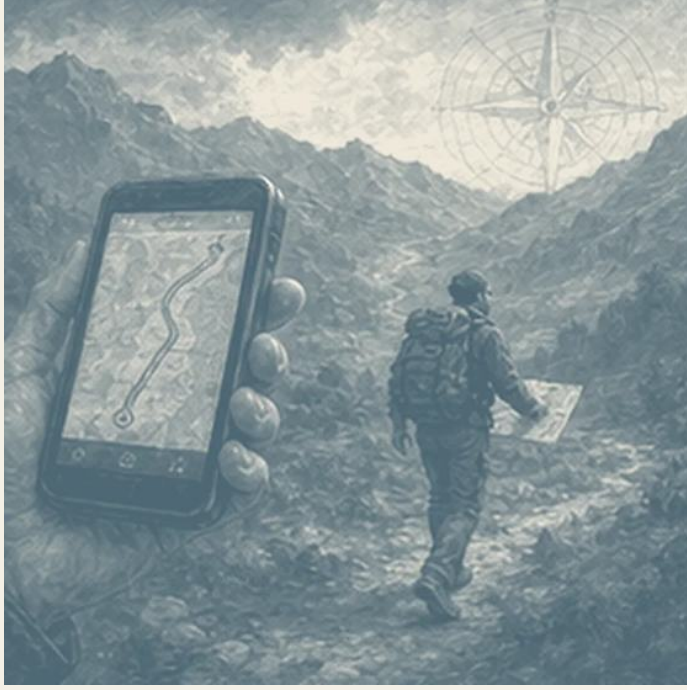
Akşam haberi bütün ülkeye hangi olayın önemli ve hangi görüntünün geçmiş olarak hatırlanacağını aynı sırayla sunar. İnsan yüzü eklendiğinde tartışmanın kimin hayatına dokunduğu anlaşılır.

Üçüncül bellek merkezi üretildiğinde dikkat ve gelecek hayali birkaç kurumun takvimine bağlanabilir. Bir halkanın maliyeti başka bir gruba aktarılıyorsa açıklama ona da bakmalıdır.

Ortak yayın deneyimi dayanışma ve kamusal bilgi de yaratır; belirleyici olan sahiplik ve çoğulluktur. Bu sınır fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açtığı sanılan sahte anahtardan korur.

Günlük ekran akışınızda zamanı kimin sıraladığını ve neyin yeniden görünmesini seçtiğini inceleyin. Merkezi program parçalanırken algoritmik kişiselleştirme ortak dünya yerine ayrı dikkat tünelleri kurabilir. Kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici olabilir.

Teknik miras zehir ve ilaç olabilir

Teknik insanın dış düşmanı veya saf kurtarıcısı değil, kapasite açarken bağımlılık ve unutma üreten çift değerli mirastır. İlk bakışta küçük görünen ayırım, sorumluluğun yerini değiştirir.

Navigasyon kaybolmayı azaltır ve yeni yerlere erişim sağlar; yön bulma becerisini köreltip rota kararını şirkete bırakabilir. Sahnedeki sonuç tek niyetten değil, küçük koşulların birleşmesinden doğar.

Dışsallaştırma yeni güç verir, kullanılmayan iç beceriyi zayıflatır; tasarım ve eğitim bu dengeyi yönlendirebilir. Bu bağlantı geçmişteki örneği bugüne birebir kopyalamadan karşılaştırma imkânı verir.

Eski beceriyi korumak her yeniliği reddetmek değildir; hangi becerinin ortak özgürlük için gerekli olduğu seçilmelidir. Bir düzeni tarif etmek onu ahlaken onaylamak anlamına gelmez.

Bir teknolojinin size verdiği ve sizden aldığı yeteneği iki sütunda yazın. Pharmakon yaklaşımı evet-hayır hükmü yerine doz, tasarım, erişim ve ortak denetim sorularını açar. Hazır reçete yerine kararın gizli varsayımını açığa çıkarmak gerekir.

SON DURAKLAR · SINIR

18. DURAK

Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer

Stiegler insanın makinenin kuklası olduğunu söylemez. 'Teknik insanı kurar' cümlesi, insanların tasarım ve siyaset sorumluluğunu yok eden kadercilik değildir.

Telefon dikkati etkiliyor diye her kullanıcı aynı biçimde bağımlı olmaz; uygulama tasarımı, iş zorunluluğu, yaş, eğitim ve ortak kurallar sonucu değiştirir.

Okur kim ve ne arasındaki geri beslemeyi göstermeli; ne yalnız insan niyetini ne teknik nesneyi tek neden yapmalıdır.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Technics and Time teknik felsefesini insanlaşma, hafıza ve zaman sorusuyla birleştirerek medya teorisi ve dijital kültür çalışmalarında çok etkili bir eser dizisinin başlangıcı oldu.

Eleştiriler insan ile hayvan arasındaki ayrımın fazla keskinliğini, arkeolojik anlatının geniş sığramalarını ve teknik sistemin eşitsiz sınıf, sömürge ve cinsiyet ilişkilerini bazen ikinci plana atmasını sorgular. Stiegler'in Heidegger okuması da tartışmalıdır.

Bir okur teknik dış belleği insan özgürlüğünün koşulu, diğeri endüstriyel programlamanın tehdidi olarak öne çıkarır. Kitabın gücü iki yönün aynı pharmakon içinde bulunmasıdır.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugüne taşınan üç soru

Bu araç hangi insan becerisiyle birlikte doğdu? Hangi hafızayı dışarı taşıyor? Zamanımı kim programlıyor ve hangi alternatif tasarım mümkün?

Bugün kullandığınız bir uygulamayı seçip size kazandırdığı üç yetenekle zayıflattığı üç yeteneği yazın; sahiplik ve varsayılan ayarı da ekleyin.

Okur telefonun yalnız elindeki nesne değil, hatırlama, bekleme ve ilişki kurma tarzının parçası olduğunu gördüğünde Stiegler'in kim-ne düğümü açılır.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

İnsan ve teknik aynı kökende birbirini üretir: aletler kuşak hafızasını beden dışında biriktirir, bu miras zaman duygumuzu ve becerimizi kurar; özgürlük bu çift değerli mirası bilinçle benimsemektir.

Akılda tutulacak son görüntü, petrol mavisi bir elde taş alet, yazı tableti, saat ve telefonun aynı spiral zaman izi üzerinde birbirine dönüşmesi.

Stiegler bizi teknolojiyi kullanıyor muyuz sorusundan önce, kullandığımız teknik mirasın nasıl insan olduğumuzu ve geleceği nasıl beklediğimizi kurduğunu sormaya çağırır.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Stanford University Press - Technics and Time, 1

[2] De Gruyter - Technics and Time Frontmatter

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Stiegler bizi teknolojiyi kullanıyor muyuz sorusundan önce, kullandığımız teknik mirasın nasıl insan olduğumuzu ve geleceği nasıl beklediğimizi kurduğunu sormaya çağırır.